

Sammendrag av dr.gradsavhandlinger

Nicole Hennem

Sosialantropologisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder. Om å være mor og far for norsk ungdom
Avhandling for graden dr.polit., 2002

Temaet for avhandlingen er foreldreskap ”på norsk”, nærmere bestemt hvordan det er å være foreldre for norsk ungdom. Foreldreskap ble undersøkt ved å dekonstruere begrepene kjærlighet og autoritet i en familiesetting. Det er som oppgave kjærlighet og autoritet analyseres i avhandlingen og viktige problemstillinger er: Hva består kjærlighets- og autoritetsarbeid i? Hvilke dilemmaer møter mødre og fedre i utformingen og utøvelsen av kjærlighets- og autoritetsarbeid? Innfallsvinkelen har gjort det mulig å problematisere relasjoner og posisjoner i familier med ungdom og å få fram spenninger som oppstår når foreldreskap utformes. Det er i hovedsak mødrenes og fedrenes kulturelle forståelse av kjærlighet og autoritet og påfølgende praksis som legges fram i avhandlingen.

I konstruksjonen av et kulturelt fellesgods i norsk foreldreskap anvendes en såkalt ”multisituert” tilnærming. Foreldreskap ble sirklet inn ved å innhente og beskrive kunnskap fra i hovedsak fire kontekster: en annen kulturell bakgrunn, nåtidig vitenskapelig kunnskapsproduksjon om barneoppdragelse og foreldreskap, noen samfunnsinstitusjoners syn på foreldreskap og, til sist, intimitetens kontekst. Tyngdepunktet i empirien er dog et intervjumateriale. Tjue familier ble dybdeintervjuet. Elleve ble rekruttert gjennom skoleverket og ni gjennom barneverntjenesten. Det er ikke først og fremst forskjeller mellom disse to gruppene som er relevant, men hvordan de sammen er med på å få fram et helhetlig bilde av kulturelle koder for hva som er gyldige uttrykk for kjærlighet og autoritet i utøvelsen av foreldreskap overfor barn i ungdomsalderen.

Analysen av kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder viser at kodene er kjønnet, og at de gir opphav til en kjønnet praksis som fremdeles forbinder moderskap med kjærlighet og faderskap med autoritet. Videre viser analysen hvordan kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder påvirker hverandre. Kjærlighetens kulturelle koder begrenser autoritetsutøvelse, mens autoritetsutøvelse truer kjærlighetens kulturelle koder. I oppdragelsen av ungdom legger derfor foreldrene vekt på kjærlighet framfor autoritet. Dette kan tolkes både som et uttrykk for et verdivalg og som et uttrykk for endrede maktrelasjoner mellom foreldre og ungdom.

Avhandlingen viser i så måte hvordan den kulturelle konstruksjonen av foreldreskap påvirkes av den kulturelle forståelse av ungdomstiden. Den setter søkelyset på motsetningsfylte krav som norske ungdomsforeldre kan bli stilt overfor i en kultur som på den ene siden er opptatt av barns rettigheter og autonomi, og på den andre siden av foreldrenes kontroll og

grensesetting. Mye tyder på at det ikke har skjedd en endring i måten samfunnet og kulturen ser på foreldrefunksjonen på, mens det har skjedd kulturelle endringer når det gjelder synet på ungdom. Mens man har gitt ungdommene økte rettigheter og større autonomi, har man ikke tilsvarende modifisert kravene til foreldreskapet.

Nanna Lien

Medisinsk fakultet, Universitetet i Oslo

Stability and predictors of eating behaviors during adolescence and early adulthood

Avhandling for graden dr.philos., 2002

Nutritional epidemiology has shown that there is a strong relationship between diet and chronic diseases, such as cardiovascular disease and cancer, among adults. Establishing stable, healthy eating behaviors at a young age therefore becomes an important strategy within public health nutrition. Only a few studies have addressed stability of eating behaviors from adolescence to young adulthood. Furthermore, intervention studies aimed at establishing healthy eating behaviors have shown only moderate effects. A need for longitudinal, analytical studies based on behavioral theories has therefore been recognized to identify target groups (i.e., gender, socioeconomic status) and factors (i.e., individual, environmental) important to change in order to promote healthy eating. The aims of this thesis were to investigate stability of eating behavior from adolescence to young adulthood, to apply theory to predict adolescent eating behaviors, and to investigate whether these predictors vary by gender and/or socioeconomic status (SES).

The data used to address these aims stem from the Norwegian Longitudinal Health Behavior (NLHB) study, and the Teens Eating for Energy and Nutrition at School (TEENS) study. The NLHB-study is a 10 year, two-generational cohort study of a representative sample of adolescents from 22 randomly chosen schools in Hordaland County, Norway. The adolescents were 13 year old at baseline in 1990. The TEENS-study is a group-randomized community intervention trial conducted in sixteen middle schools in the Minneapolis-St.Paul metropolitan area in 1998-2000. School districts with a minimum of 20 % of the students approved for free or reduced-price school meals were eligible to participate in the study. Only data from the control schools are used in this thesis. In both studies, data were collected by self-administered questionnaires, and eating behaviors were assessed by food frequency questions. The theoretical perspectives of the two studies complement each other, as the NLHB-study employ a broader environmental perspective using the Social Cognitive Theory and the Problem Behavior Theory, whereas the TEENS-study focus on the individual level factors using the Theory of Planned Behavior.

In the NLHB-study, consumption of fruit, vegetables, sweets/chocolate and soft drinks with sugar exhibited relative stability (tracking) from age 14 to age 21, despite a decrease in group mean consumption of fruit and vegetables and an increase in group mean consumption of soft drinks with increasing age. No gender differences in stability of eating behaviors were found. Furthermore, the agreement between adolescents' and parents' responses to an open ended question on parents' occupation as an indicator of family SES, was seen as good in the NLHB-study. A comparison of responses to closed-ended questions about parents' length of education showed fair agreement between adolescents' and parents' reports. Also, the data from the NLHB-study showed that distal factors contributed to explaining the variation in consumption of fruit/vegetables and selected sources of sugar at age 15, but that these models were little able to explain variation in consumption of selected sources of fat. Differences in

which factors were associated with the different eating behaviors were observed: i.e., positive relations with others and positive (own or perceived parental) evaluations of diet were associated with more frequent consumption of fruit/vegetables, whereas the sugar score was positively associated with smoking and antisocial behavior. Furthermore, there appeared to be some differences in the amount of variation in behavior explained by these factors across gender/SES-groups. Finally, when eating behavior at age 15 was included in the longitudinal models, they were the only significant predictors of the respective eating behaviors at age 21. In the TEENS-study, prediction of consumption of fruit/ vegetables was seen only from intentions and perceived barriers. The model explained more of the variation in intention than in the actual eating behavior. There was a tendency towards a moderating effect of gender, but no differences were found in the strength of the relationships between the model constructs across three levels of SES.

In conclusion, the results indicate that there is relative stability from adolescence to young adulthood for the foods assessed, but that the group mean frequencies tend to develop in an unhealthy direction with increasing age. Furthermore, the results confirmed that adolescents could provide valid information about family SES. This is important for future studies aimed at determining the causes of social inequalities in health among adults. Finally, the application of theories to predict adolescent eating behaviors showed promising results. Further development both at the theoretical, operational and data analyses level is therefore recommended in order to understand the interrelationships of eating behaviors, distal and proximal variables with the underlying social and economic structures of which gender and SES are indicators.

Randi Wærdahl

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo

Learning by consuming. Consumer culture as a condition for socialization and every day life at the age of 12

Avhandling for graden dr.polit., 2003

Hva betyr det å være et barn og å handle som et barn innenfor rammen av forbrukersamfunnet? Dette er det overgripende spørsmålet i sosiolog Randi Wærdahls analyser av barns materielle verden som kulturell ramme for sosiale relasjoner, sosial identitet og utviklingen fra barn til ungdom. Ved å fokusere på barns egen bruk og forståelse av sine materielle omgivelser, viser hun hvordan barn via et materielt symbolspråk trekker opp sosiale skillelinjer samt uttrykker hvem de er og hvem de ønsker å være.

Studien bygger på en spørreskjemaundersøkelse med 210 tolvåringer som bor i og nær en norsk småby, og åpne intervjuer med 17 av barna. Gjennom analyse av disse dataene viser Wærdahl hvordan forbrukersamfunnets objekter, aktiviteter og symbolske uttrykk knyttes til menneskelige kvalifikasjoner, kompetanse og ferdigheter. Gjennom oversikter over hva barn eier viser Wærdahl hvordan en "standardpakke" for en vanlig norsk barndom ser ut. Denne pakken svarer til de lokale og nasjonale forventninger man har til hva en barndom skal inneholde både av aktiviteter og grunnleggende verdier. Fra de kulturelle og materielle representasjoner av barndommen beveger analysen seg over til de meningsdannende prosesser i barns hverdagslige samhandling. Wærdahl beskriver hvordan objekter og eiendeler utgjør et kommunikasjonssystem som reflekterer og symboliserer verdier, lojalitetsmønstre, menneskelige egenskaper og sosiale relasjoner som f.eks. vennskap og uvennskap. Gjennom daglig samhandling utvikler barn sine ferdigheter i dette kommunikasjonssystem som også fungerer som

redskap i barns egen danning av sosial identitet og i forberedelsene til den de ønsker å være når de legger barndommen bak seg.

Teoretisk plasserer Wærdahl seg selv i den nye barndomssosiologien hvor barn blir forstått som kompetente forbrukere, som handlende og meningskonstruerende individer innenfor sin egen sosiale og kulturelle virkelighet. Forbruket forstås både i relasjon til sosialiseringsprosesser og meningsskapende prosesser, og er i tillegg forstått som et redskap for individuell handling.

I dag arbeider Randi Wærdahl som prosjektleder for Childwatch International Research Network, et globalt nettverk av barneforskningsinstitusjoner som samarbeider for å fremme barneforskningens vilkår. Sekretariatets kontorer ligger ved Universitetet i Oslo.